

INFRAȚIUNEA DE ȘANTAJ ÎN DREPTUL PENAL

THE CRIME OF BLACKMAIL IN CRIMINAL LAW

Dragoș STOLERU, ORCID: 0009-0001-7426-8427
Birou Vamal Oancea, România

CZU: 343.713:343(478)(094.4)

e-mail: stolerudragos@yahoo.com

Blackmail is one of the most complex and least studied crimes. The complexity of this phenomenon is reflected in the ambiguity of its understanding, in the inclusion of blackmail in the social communication processes that ensure power relations. Power, the ability to exert a decisive influence on the behavior of other people, based on blackmail, is often the basis of organized and corrupt crime. Blackmail ensures the involvement of those individuals in a criminal group who would not otherwise take part in its activities. Blackmail ensures the involvement of those individuals in a criminal group who would not otherwise take part in its activities. And unlike violence and bribery, incitement using the threat of disseminating compromising and other information is more latent.

This study considers the four elements of the crime of racketeering and provides an explanation for each element. It also analyzes the criminalization of the crime in the criminal law of the Republic of Moldova, but also in the legislation of other countries.

Keywords: *blackmail, criminal offence, incrimination, Penal Code.*

INTRODUCERE

Societatea se confruntă astăzi foarte frecvent cu infracțiunea de șantaj comisă de persoane sau organizații criminale. Care folosesc diferite metode pentru a intimida și a exercita controlul asupra victimelor.

Din timpuri imemorabile, societatea a experimentat șantajul. Această constrângere este cunoscută încă din Roma Antică, așa este cazul lui Marcus Licinius (responsabil cu stingerea incendiilor) care i-a însărcinat pe proprietarii caselor afectate să stingă incendiul. Istoria a continuat să evolueze și, astfel, fiecare epocă a experimentat această crimă cu o intensitate mai mare sau mai mică până ajunge în zilele noastre. În prezent, am observat o creștere considerabilă a șantajului datorită tehnologiei, criminalii au găsit diverse metode de a comite această infracțiune și de a profita de ea.

Răspunderea penală în cazul unei infracțiuni de șantaj apare numai dacă amenințarea era reală, adică victima avea motive să se teamă că aceasta va fi îndeplinită. Amenințarea cu omor sau vătămare corporală gravă este înțeleasă nu numai ca declarații directe care exprimă intenția de a folosi violență fizică împotriva victimei sau a altor persoane, ci și asemenea acțiuni de amenințare ale făptuitorului, cum ar fi, de exemplu, demonstrarea armelor sau obiecte care pot fi folosite ca armă.

Pentru a evalua realitatea amenințării, natura relației dintre făptuitor și victimă,

gravitatea motivului amenințării, identitatea amenințării, vârsta sau starea de sănătate a victimei, precum și percepția victimei și cei din jur care cunosc atât victima, cât și amenințarea sunt, de asemenea, importante.

INFRAȚIUNEA DE ȘANTAJ ÎN LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Infrațiunea de șantaj se săvârșește atunci când o persoană amenință o altă persoană cu dezvăluirea unor fapte sau situații din viața sa privată. Aceste evenimente pot implica familia sau cercul său social, cu intenția de a obține beneficii financiare sau de orice alt tip.

Art. 189 Cod penal al Republicii Moldova definește infrațiunea de șantaj în următorii termeni: *“cererea de a se transmite bunurile proprietarului, posesorului sau deținătorului ori dreptul asupra acestora sau de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial, amenințând cu violență persoana, rudele sau apropiații acesteia, cu răspîndirea unor știri defăimătoare despre ele, cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului, deținătorului ori cu răpirea proprietarului, posesorului, deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora”* [1].

După cum reiese din textul incriminator o proprietate integrală a șantajului este faptul că presupune o cerere specifică din partea făptuitorului. Mai mult, scopul principal al șantajului este tocmai dorința făptuitorului de a extrage de la victimă un comportament benefic.

Însa, pentru a se putea califica o acțiune ca infrațiune de șantaj, este nevoie de patru elemente:

Trebuie să existe o „cerere”. Cererea trebuie să fi fost, de asemenea, însoțită sau întărită (la momentul respectiv sau mai târziu) de o „amenințare”. În linii mari, o amenințare este orice amenințare, sau consecință sau acțiune implicită, care ar constrânge sau presa o persoană care nu dorește să accepte (cedeze) cererea.

Efectuarea unei „cereri cu amenințare(e)” trebuie să fi fost „nejustificată”. În linii mari, o cerere cu amenințare este întotdeauna nejustificată, cu excepția cazului în care atât formularea cererii a fost justificată în mod rezonabil, cât și întărirea ei cu „amenințarea” a fost adecvată, în opinia făptuitorului.

Trebuie să fi existat intenția făptuitorului de a obține un câștig pentru el însuși sau pentru altcineva sau de a provoca o pierdere cuiva. Nu orice cerere întărită de amenințări necorespunzătoare echivalează cu șantaj. Pentru a fi șantaj, cererea trebuie făcută cu scopul de a câștiga sau intenția de a provoca pierderi.

Valorile lezate prin comiterea infrațiunii sunt atât proprietatea, cât și libertatea și integritatea fizică a victimei.

Aceasta este o infrațiune intenționată, întrucât persoana responsabilă acționează în scop de profit, căutând un beneficiu în schimbul nedeazăuirii faptelor. Infracțorul profită de frica sau slăbiciunea victimei pentru a obține o recompensă.

Este o faptă penală căreia i se aplică pedepse diferite. Pedepsele pentru infrațiunea de șantaj depind de valoarea prejudiciată, precum și de modul în care a fost savarsită infrațiunea, de două sau mai multe persoane, cu aplicarea violenței nepericuloase pentru

viață sau sănătate, prin amenințare cu moartea, cu deteriorarea ori distrugerea bunurilor, împotriva donatorilor partidelor politice sau ai concurenților electorali, săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, săvârșite cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă, ori însoțite de violență periculoasă pentru viață sau sănătate, săvârșite cu deosebită cruzime, urmate de dobândirea bunurilor cerute, soldate cu alte urmări grave. De asemenea, depinde și dacă infracțiunea a fost însoțită de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora.

În literatura juridică din Republica Moldova, a fost exprimată opinia potrivit căreia denumirea art.189 CP RM nu coincide cu conținutul textului incriminator. Or, în sensul dispoziției specificate la art.189 CP RM, șantajul comportă semnificația de extorcare [2, p.7-8], [3, p. 201], [4. p. 149-152]. O poziție similară este relevată și de către S.Crijanovschi [5, p. 124]. *Ad litteram* [6, p. 700] „a extorca” semnifică „a obține cu forța, prin amenințări, prin violență, prin șantaj” În același timp, prin șantaj se înțelege „constrângerea exercitată asupra cuiva, prin mijloace de intimidare sau amenințare, cu scopul de a dobândi în mod injust un folos pentru sine sau pentru alții [6, p. 1949]. În privința coraportului dintre extorcare și șantaj, în teoria dreptului penal sunt discutate opinii diferite. Pe de o parte, I.Hadîrcă precizează că singura diferență semnificativă dintre noțiunea de șantaj (din art.189 CP RM) și cea de extorcare (din art.217⁴ CP RM) constă în faptul că în cazul extorcării „este imposibil a extorca drepturi patrimoniale sau acțiuni patrimoniale”. Pe de altă parte, S.Crijanovschi și D.Moiseev atribuie șantajului un sens mai restrâns decât celui de extorcare; între aceste noțiuni existând un coraport de parte-întreg [5, p. 124].

ȘANTAJUL ÎN LEGISLAȚIA FRANȚEI ȘI A OLANDEI

Creșterea eficienței protecției juridice penale a relațiilor publice împotriva folosirii șantajului în Republica Moldova ar trebui să țină cont de experiența altor state. După cum remarcă principalul specialist în domeniul dreptului comparat, Rene David [7, p. 254-257]: „Dreptul comparat este util pentru a ne cunoaște mai bine legislația națională și pentru a o îmbunătăți.” Cercetarea juridică comparativă ne permite să analizăm diferite modalități de rezolvare a problemelor asociate cu amenințarea difuzării de informații incriminatoare. Și luarea în considerare a diferitelor tradiții juridice și caracteristici culturale va ajuta la o mai bună înțelegere a originii și dezvoltării unui astfel de fenomen precum șantajul.

Pentru cercetarea juridică comparativă, este necesar să se respecte următoarea secvență: determinarea prezenței, conținutului și locului conceptului de „șantaj” în legislația penală a statelor individuale (inclusiv analiza dispozițiilor de referință), identificarea elementelor, a căror latură obiectivă este asociată cu amenințările și constrângerea, inclusiv șantajul, evaluarea caracterului complet al protecției relațiilor publice împotriva șantajului în comparație cu legea penală actuală din Republica Moldova.

Având în vedere originea franceză a termenului central al lucrării, să începem cu dreptul penal francez.

Codul penal francez în art. 312-10, aflată în Secțiunea a II-a „Despre șantaj” din Cartea a treia „Cu privire la infracțiunile și contravențiile asupra proprietății”, conține următoarele prevederi: „Șantajul este primirea, prin folosirea unei amenințări, a dezvăluirii sau imputării unor fapte care ar putea prejudicial onoarea și respectul unei persoane, obligația sau renunțarea la obligație, sau informații secrete, sau valori mobiliare, bunuri materiale sau orice altă proprietate...” Articolul 312-12 stabilește răspunderea pentru tentativa de șantaj. După cum notează cercetătorii, răspunderea pentru tentativele de abatere, cum ar fi șantajul, este stabilită direct prin lege numai în cazuri rare.

În consecință, șantajul în Franța este identificat de legiuitor ca o infracțiune independentă împotriva proprietății și este o combinație de cereri și amenințări, al căror conținut este descris foarte cazuistic, precum și îndeplinirea efectivă a cererii de către victimă. Conținutul cerințelor este formulat foarte larg: de la transferul de proprietate până la furnizarea de informații confidențiale. Amenințările, dimpotrivă, sunt de natură foarte locală, deoarece sunt asociate doar cu cauzarea prejudiciului onoarei și respectului unei persoane.

Este de remarcat faptul că Codul penal francez conține o serie de elemente, a căror latură obiectivă include șantajul și care protejează de acesta o gamă mai largă de relații sociale decât legislația penală internă. De exemplu, art. 222-18 din Codul penal francez precizează că „o amenințare, îndeplinită în orice mod, de a comite o infracțiune sau contravenție împotriva unei persoane... dacă însoțește un ordin de îndeplinire a oricărei condiții.” Un alt punct important este protecția juridică împotriva efectelor șantajului și a altor amenințări ale funcționarilor publici, deci art. 443-3 stabilește răspunderea pentru „orice amenințări sau intimidare împotriva funcționarilor publici”, iar art. 434-8 stabilește pedepse pentru „orice amenințare sau orice act de intimidare cu intenția de a exercita presiuni...”.

Utilizarea șantajului în sectorul proprietății este, de asemenea, inclusă ca element separat în actualul Cod penal olandez din 1886. Astfel, art. 318 din Titlul XXIII „Extorcarea și șantajul” conține următoarea prevedere: „Persoana care, în scopul obținerii de câștiguri ilegale pentru sine sau pentru altcineva, obligă o persoană, prin amenințarea cu calomnie orală, defăimare calomnioasă sau dezvăluire de secrete, să renunțe la orice proprietate deținută în general sau parțial acestei persoane sau unui terț, sau să își asume o datorie, sau să renunțe la pretenții, sau să pună la dispoziție date cu valoare monetară în comerț, se face vinovat de șantaj...” vedem, în acest caz dispoziția este de caracter, deoarece conținutul amenințării este dezvăluit în baza prevederilor părții 1 a art. 261 (calomnie orală), partea a 2-a a art. 261 (defăimare calomnioasă), art. 272, 273 (dezvăluirea secretului). Conținutul cerințelor este în general similar cu cel specificat în Codul penal francez, doar că în locul informațiilor secrete sunt menționate date cu valoare monetară.

Legea penală olandeză conține, de asemenea, o infracțiune (Partea 2 a articolului 284, Secțiunea XVIII „Infracțiuni împotriva libertății personale”), care stabilește răspunderea penală a unei persoane „care, prin amenințare de calomnie orală sau defăimare

calomnioasă, obligă o altă persoană să acționeze, să se abțină de a acționa sau de a se supune la ceva.” „3 Acesta este, de fapt, un element separat de șantaj (deși termenul în sine, așa cum este definit la articolul 318, nu este utilizat), a cărui structură constă dintr-o amenințare de referință și o cerere, acoperind aproape toate opțiunile posibile. Un astfel de model, asociat cu identificarea unei compoziții generale separate a șantajului (chiar dacă termenul în sine este legat doar de atacuri la proprietate), pare demn de atenție.

CARACTERISTICILE JURIDICE PENALE ALE ȘANTAJULUI

Un element important al caracteristicilor juridice penale ale șantajului este luarea în considerare a sistemului de norme de drept penal legate de stabilirea răspunderii pentru folosirea șantajului. Reflectarea șantajului în diverse manifestări din legislația actuală trebuie analizată sistematic pentru a identifica tipare și specificul reglementării juridice penale a relațiilor relevante. Conceptul de „sistem”, în ciuda utilizării sale pe scară largă, nu are o definiție lipsită de ambiguitate. Ca suport, să luăm următoarea listă de proprietăți ale sistemului: 1. Prezența unui set de elemente; 2. Acțiunea unor conexiuni semnificative între elemente și (sau) proprietățile acestora; 3. O anumită organizare a elementelor; 4. Prezența proprietăților integrative, proprietăți pe care numai sistemul, și nu elementele acestuia, le posedă. În raport cu reflectarea șantajului în dreptul penal, elementele sistemului vor fi elementele corespunzătoare ale infracțiunilor care acoperă utilizarea șantajului, conexiunile semnificative și organizarea elementelor se manifestă în combinarea acestora într-un singur complex al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova, iar o proprietate integratoare ar trebui să fie asigurarea securității individului, societății și statului împotriva folosirii șantajului. În plus, fiecare compoziție, fiind un element al unui sistem mai mare, este ea însăși o formațiune sistemică, incluzând caracteristicile corespunzătoare.

În plus, fiecare compoziție, fiind un element al unui sistem mai mare, este ea însăși o formațiune sistemică, incluzând caracteristicile corespunzătoare. În consecință, va trebui să determinăm caracteristicile de design ale compozițiilor în cazurile în care acestea includ șantajul ca metodă de comitere a unei infracțiuni. De menționat că șantajul se reflectă în dreptul penal în mai multe moduri. Prima este includerea șantajului ca metodă alternativă de comitere a unei infracțiuni, a doua este utilizarea unor concepte care includ utilizarea șantajului (de exemplu: amenințare, răspîndirea unor știri defăimătoare ori cu răpirea care ar putea aduce prejudicii semnificative drepturilor și intereselor legitime ale victimei sau rudele acesteia).

CONCLUZII

Considerăm că termenul „șantaj” trebuie înțeles în dreptul penal în sensul său filologic corespunzător, în concordanță cu înțelegerea șantajului la nivelul conștiinței juridice obișnuite. Ținând cont de cele de mai sus, șantajul în dreptul penal se propune a fi înțeles ca una dintre formele de amenințare, vizând crearea unui mediu care să oblige victima să comită o faptă benefică făptuitorului.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova, *LP220 din 31.07.23, MO318-321/18.08.23 art.560; în vigoare 18.08.23*, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138778&lang=ro#
2. BRÎNZA, S., STATI V. Calificarea infracțiunilor privind viața sexuală: controverse și soluții. În: *Revista Națională de Drept*, 2007, nr.5, p.7-8;
3. HADÎRCĂ, I. Răspunderea penală pentru infracțiunile săvârșite în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora. Chișinău: CEP USM, 2008;
4. MOISEEV, D. Unele precizări privind accepțiunile juridice și extrajuridice ale conceptului de șantaj. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”, Seria „Științe sociale”*, 2007, nr.6, p.149-152;
5. CRIJANOVSCI, S. Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj. Chișinău: CEP USM, 2012;
6. DIMA, E. ș.a. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: ARC, 2007, p.700;
7. DAVID, R. Les grands systèmes de droit contemporains (droit comparé), *Revue internationale de droit comparé*, 17-1, 1965, p. 254-257